

Anne Babaların Kızlarını Okutmama Nedenlerine İlişkin Nitel Bir Çalışma*

Zeynep ALAT^a

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Kazım ALAT

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Öz

Anne babaların kız çocuklarını okula göndermeme nedenlerinin araştırıldığı bu nitel çalışmada Karadeniz Bölgesi'nde kadınların okullaşma sorunlarının en çok yaşandığı illerden Ordu, Giresun, Sinop ve Gümüşhane illerinde kızlarını okula göndermeyen velilerin yoğunlukta olduğu yerleşim birimlerindeki anne babalar, ağabeyler ve kız çocukları ve yerel yöneticilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Kızlar için yatılı pansiyonların yetersiz oluşu, ulaşım sorunları, maddi imkânsızlıklar, kızların namusu için kaygılanma, muhafazakârlık, evde kız çocuklarının emeğine duyulan ihtiyaç, erken evlilikler, yatılı Kuran kurslarının tercih edilmesi, eğitimi kadınlar için iş garantisinin olmaması ve işsizlik oranının yüksekliği kız çocuklarının okula gönderilmelerini engelleyen faktörler olarak öne çıkmıştır. Evrensel okullaşma oranlarını yakalamaya yönelik çabaların başarısı, dile getirilen bu faktörlerin tamamının dikkate alınmasına bağlıdır.

Anahtar Kelimeler

Cinsiyet, Okullaşma, Kız Çocuklarının Eğitimi, Karadeniz Bölgesi, Türkiye.

Eğitimle sosyoekonomik kalkınma arasındaki bağı gören Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucuları için eğitim her zaman öncelikle ele alınması gereken bir konu olmuştur (Arat, 1998). Eğitimin her seviyesinde parasız eğitimin yerleştirilmesiyle birlikte ilkokul eğitimi 1923 yılında zorunlu hale getirilmiştir. Ülkedeki okul sayısının hızla artırılıp bu okulların kalitelerinin yükseltilmesi için başlatılmış olan çalışmalar halen devam etmektedir.

- * Bu çalışma, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu tarafından SOBAG 107K034 numaralı proje çerçevesinde desteklenmiştir. Bu çalışmada geniş ölçekli olan nitel araştırma verilerinin bir kısmı sunulmaktadır.
- a **Dr. Zeynep Alat.** Okul Öncesi Eğitim alanında yardımcı doçenttir. Çalışma alanları arasında toplumsal cinsiyet ve eğitim, erken çocuklukta kaynaştırma, çok kültürlü eğitim, medya ve toplumsal cinsiyet konuları yer almaktadır. İletişim: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi İlgöğretim Bölümü, Kurupelit Yerleşkesi, Kurupelit Samsun 55139. Elektronik posta: zeynep.alat@omu.edu.tr & zeynep.alat@gmail.com Tel: +90 362 312 1919/5873.

Bütün bu ilerlemelere karşın günümüzde Türkiye'de kadınların yaşam koşullarını düzeltmek için daha çok çaba sarf edilmesine ihtiyaç vardır. TÜİK 2009 yılı verilerine göre ülkemizde hala kadınların yaklaşık %15'i okuryazar değildir. Bu oran erkeklerde %4'tür (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2010). 1997'den beri zorunlu eğitim kapsamına alınmasına karşın her dört kadından biri ortaokula gidememektedir (World Bank, 2002).

Bu rakamlar Türkiye'nin doğusuna ve kırsala doğru gidildikçe çok daha kötü bir tablo sergilemektedir. Bu nedenle bu alanda yapılacak sosyal araştırma ve eğitim projelerinde bölgesel farklılıkların göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu araştırmanın yapıldığı Karadeniz Bölgesi'ne ait okuryazarlık ve okullaşma oranlarına ait istatistik veriler Tablo 1'de verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi 2000 yılı 6 yaş ve üzeri okuma yazma bilmeyen oranı Türkiye ortalaması olan 0.13'ün oldukça üzerindedir. 2001 ve 2008 yılı okullaşma oranları karşılaştırıldığında 2001 yılında bazı illerde %65'lere kadar düşen okullaşma oranı 2008-2009 öğretim yılında Karadeniz Bölgesindeki tüm illerde %93 ve daha yukarı çıkmıştır. Bu gelişmelere rağmen eği-

Tablo 1.
Karadeniz Bölgesi'nde İllere Göre Okullaşma Oranı

Şehir	Okuma Yazma Bilmeyen Oranı (6 yaş ve üzeri) (2000 genel nüfus sayımı)	Okullaşma Oranı 2001 yılı (%)*		Okullaşma Oranı 2008/2009 yılı (%)**	
		İlköğretim	Ortaöğretim	İlköğretim	Ortaöğretim
Gümüşhane	0.2126	64.46	25.52	93.37	56.61
Tokat	0.2079	69.09	24.39	92.96	56.65
Trabzon	0.1886	72.28	40.40	96.54	71.95
Ordu	0.2537	74.63	29.77	95.27	58.69
Giresun	0.2654	77.02	37.20	94.89	69.58
Bayburt	0.2120	77.72	17.32	96.53	54.99
Rize	0.2073	88.55	45.61	97.24	76.90
Sinop	0.2425	88.70	43.59	95.03	60.83
Samsun	0.2048	97.86	40.09	98.39	59.22
Artvin	0.2074	99.16	56.62	98.14	74.92
Türkiye Geneli	0.1360	92.40	48.11	96.49	58.52

Kaynak: *Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2007); **Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], (2009).

timdeki cinsiyet eşitsizlikleri tam olarak ortadan kaldırılmış değildir.

İlköğretimin zorunlu olmasına karşın seksen yedi yıllık Cumhuriyet tarihinde eğitim alanında cinsiyet farklılıklarının neden yok edilemediği ve nasıl hala varlıklarını koruyabildiği sorusunun cevabı Hill ve King'in (1993) "maliyet/fayda analizi modeli" kullanılarak açıklanabilir. Bu modele göre eğitim maliyetleri getirileri aşınca ebeveynler kızlarının eğitimine yatırım yapmaktan kaçınırlar. Yoksulluk ve iş dünyası koşulları nedeniyle anne babalar oğullarının eğitimine öncelik verebilirler. Eğitimin parasız olması ebeveynler ve çocuklar için eğitimin doğrudan maliyetinin hiç olmadığı anlamına gelmez. Okul masrafları kimi ailelere çok fazla gelebilir. Okulun uzak oluşu kız çocuklarının güvenliği ve namusu konusunda anne babalarda kaygı yaratabilir. Bu doğrudan masrafların yanında ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye değişen fırsat maliyetleri denilen bazı faktörler de kız çocuklarının eğitimiyle ilgili kararlarda göz önünde bulundurulmaktadır. Okula gitmek, kız çocuklarının evde ailelerine kendilerinden beklenen kadar yardım edememelerine yol açabilir. Aileler kızlarının tarlada çalışmasını tercih edebilmektedirler (Mete, 2005). Anne babalar okulda verilen eğitimin bir kadın için gereksiz olduğunu düşünebilir. Verilen eğitimin kalitesi ile ilgili şüpheler kız çocuklarının eğitimine yatırım yapmak konusunda ebeveynlerin gönülsüz davranmasına neden olabilmektedir (Heward, 1999). "Maliyet ve fayda analizi modeline" göre kız çocukların eğitimi ayrıca psikolojik olarak da maliyetli görülebilmektedir (Hill ve King, 1993). Kimi toplumlarda dini ya da sosyokültürel nedenlerle, eğitim, kızların iyi huylu, terbiyeli yetiştiril-

mesi için tehdit olarak görülüp okulda ailenin değerlerine aykırı şeyler öğretileceği kaygısıyla kızları okutmaktan kaçınılabılır. Okutmak yerine kızların erken yaşta evlendirilmesi aileler için daha az maliyetli görüldüğü belirtilmektedir (Mete, 2005). Her iki cinsiyet için maliyetin aynı olduğu durumlarda bile aileler erkek çocuklarının eğitim görmesinin kendileri için daha fazla getirisi olacağını düşünebilirler.

İlköğretimi zorunlu ve parasız yapmak, okul sayısını artırmak ebeveynlerin tutumlarını değiştirmek için yeterli değildir (Bellew ve King, 1993). Tansel (1998)'in de belirttiği gibi fakir aileler okul parasız olmasına karşın çocuklarını okula göndermek masrafları itibarıyla hala lüks olarak algılanmaktadır. Ülkemizde zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılmasıyla birlikte beklenenin aksine ilköğretim 2. kademe düzeyinde okullaşma oranlarında dikkate değer bir düşme yaşanmıştır. Örneğin, 2001-2002 yılında taşınmalı eğitim ile okula gönderilen kız çocukları oranı %39 ve erkek çocuk oranı %61'dir. Bir sonraki yıl taşınmalı eğitimden yararlanan öğrenci sayısı %60 artarken kız öğrenci oranı %39'dan %36'ya düşmüştür (Dülger, 2004). Kız çocuklarının okulu bırakmalarının 3., 5. ve 6. sınıf başlarında olduğunu belirten Dülger bu durumu velilerin kız çocukları için okuma-yazma öğrenmeyi yeterli bulmaları ve ergenlik çağına yaklaşan kızlarını evde tutmayı tercih etmeleriyle açıklamaktadır. Ayrıca sadece ilkokula kayıt yüzdelerine bakarak ülkemizde okullaşma sorununun hemen hemen çözümlendiğini düşünmek yanıltıcı olacaktır. En olumlu ve kalıcı etkilerin ancak lise ve üstündeki eğitimle yaratılabildiği düşünülürse (Hill ve King, 1993) üçüncü sınıftan itibaren başlayan,

beş ve altıncı sınıflarda artan kızların okuldan alınması yolundaki hala mevcut eğilim (Dülger, 2004) konunun üzerinde daha çok çalışılması gerektiğini göstermektedir. İlkokul diploması verilmesi uygulamasının sona ermesiyle birlikte kimi anne babalar için kızlarını daha fazla okutmanın bir anlamı kalmamış ve beşinci sınıfa kadar beklemek yerine kızlarını çok daha önce okuldan alma yolunu tercih etmişlerdir.

Bu nedenlerle eğitim alanındaki cinsiyet farklılıklarının ortadan kaldırılması ve kız çocuklarının içinde buldukları dezavantajlı durumdan çıkarılabilmesi için anne babaların çocuklarının eğitimine ilişkin maliyet/fayda analizlerindeki algılarının tespiti çok önemlidir. Ancak ondan sonra elde edilen bulgular doğrultusunda etkili eğitim politikaları ve modeller geliştirilerek aileler kızlarını okutmaya ikna edilebilir.

Bu araştırmanın amacı kız çocuklarının okula gönderilmesinde sorun görülen Karadeniz bölgesindeki Sinop, Ordu, Giresun ve Gümüşhane illerinde çocuklarını okula göndermeyen anne-babaların kızlarını okutmama nedenlerini incelemektir. Araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ebeveynlerin kızlarını okutmama nedenleri nelerdir?
2. Kızların okullaşmasının önündeki engeller nelerdir?

Yöntem

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları Karadeniz Bölgesinde kız çocuklarını okula gönderme oranı bakımından en düşük orana sahip illerden olan Sinop, Ordu, Giresun ve Gümüşhane illerindeki kız çocuklarını okula göndermeyen anneler (n=84), babalar (n=39), ağabeyler (n=3) ve okula gönderilmeyen kız çocukları (n=31) ile muhtarlar (n=6), imamlar (n=6), varsa öğretmenler (n=3), mülki idare amirleri (n=5) ve il milli eğitim müdürlüklerindeki yet-

kililerden (n=21) oluşmuştur. İllere göre görüşülen anne, baba, ağabey ve kız çocuk sayılarına Tablo 2'de ve kamu görevlileri sayılarına da Tablo 3'de yer verilmiştir.

Çalışma grubu seçiminde ilk olarak adı geçen illere gidilip her ilde önce vali/vali yardımcısı, diğer mülki idare amirleri, milli eğitim müdür ya da müdür yardımcısı ve kız çocuklarının eğitimi konularında bilgili şube müdürleri ile görüşmeler yapıp tespit ve çalışmaları hakkında bilgi alınmıştır. Alınan bilgiler doğrultusunda kız çocuklarını okula gönderme konusunda en çok sıkıntı yaşanan iller İl Milli Eğitim Müdürlüklerinden öğrenilip o ilçelerdeki YİBO müdürleriyle bağlantıya geçilmiştir. Araştırma boyunca, YİBO müdürleri, hangi köylerde hangi kız öğrencilerin okula gönderilmediği ve kız çocuklarının eğitiminde yaşanan sorunlar konusunda en bilgili kişiler olarak araştırma ekibinin dikkatini çekmiştir. YİBO müdürlerinden alınan bilgiler, listeler doğrultusunda kız çocuklarını okula gönderme konusunda sıkıntı yaşanan köylere gidilip, bu köylerde de muhtar veya imam yardımıyla bu ailelerle görüşmeler yapılmıştır.

Tablo 2.

İllere Göre Görüşme Yapılan Anne, Baba, Ağabey ve Kız Çocuk Sayıları.

İl	Kadın		Erkek	
	Anne	Kız çocuğu	Baba	Ağabey
Sinop	20	2	16	2
Gümüşhane	25	12	4	-
Giresun	18	5	8	1
Ordu	21	12	11	-
Toplam	84	31	39	3

Veri Toplama Süreci

Görüşme: Araştırmacılar tarafından kız çocuklarını okula göndermeyen anne babalar, ağabeyler ve okula gönderilmeyen kız çocukları ile yüz yüze görüşme yapılmıştır. Görüşmeler yarı yapılandırıl-

Tablo 3.

İllere Göre Görüşme Yapılan Kamu Görevlileri Sayıları

İl	Vali	Vali Yrd.	Milli Eğitim Müdürü/ Müdür Yrd.	Milli Eğitim Şube Müdürü/ İlgili memur	YİBO Müdürü/ Müdür Yrd.	Öğretmen	İmam	Muhtar
Sinop	-	1	2	-	1	-	2	3
Gümüşhane	-	1	2	2	1	1	1	3
Giresun	1	-	3	1	2	-	3	-
Ordu	1	1	1	2	4	2	2	-
Toplam	2	3	8	5	8	3	6	6

muş görüşme (semi-structured interview) şeklinde gerçekleştirilmiştir. Anne babalarla yapılan görüşmelerin en az bir saat civarında sürmesi planlanmış, fakat uygulamada görüşmelerin farklı süreler alabildiği görülmüştür. Bu görüşmelerde anne babalara kız çocuklarını neden okula göndermedikleri, hangi durumlarda tekrar okula gönderebilecekleri, kız çocuklarının eğitimi hakkında tutumları, YİBOlarda eğitim ya da taşınmalı eğitime yönelik düşünceleri, kız çocuklarının eğitiminin getireceği faydalara yönelik algıları gibi sorular sorulmuştur. Yetkililerle görüşmelerde ise yöredeki kız çocuklarının eğitime ilişkin sorunların saptanmasına yönelik sorular sorulmuş ve yetkililerin çözüm önerileri, çözümle ilgili düşünceleri ve tutumları araştırılmıştır.

Verilerin Toplanması ve İşlem: Köylere gidildiğinde, araştırmacılar tarafından muhtarlar, imamlar, varsa öğretmenler, köy kahvesindeki kişiler, kız çocuk sahibi anne babalar, okula gönderilmeyen kızlar ve bazen ağabeyleriyle yüz yüze görüşme yapılmıştır. Görüşmelerin tamamı ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşme ses kayıtları araştırmacılar tarafından bilgisayar ortamında Word'e aktarılmış ve içerik analizi yapılmıştır.

Veri Analizi: Veri analizi sürecinde ilk olarak tüm görüşmeler okunarak veriler kodlanmıştır. Kodlama sırasında veriler satır satır okunarak araştırmanın amacı çerçevesinde önemli boyutlar saptanmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Daha sonra bulunan kodlar incelenerek belirli temalar altına toplanmış, bu temalar yeniden gözden geçirilerek ilgili alanyazın eşliğinde yorumlanmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Analiz sonuçlarına göre barınma, ulaşım, yoksulluk, namus kaygıları, kızların işgücüne duyulan ihtiyaç, taşınmalı eğitimin her yerde yapılmaması, yatılı Kuran kurslarının yaygınlaşması, erken yaşta evlilikler, eğitilmiş gençler için istihdam olanaklarının sınırlı oluşu, YİBO'larla ilgili söylentiler, okumuş erkeklerin kızların eğitimi ile ilgili olumsuz yorumları ve öğrenim çağının dışındaki kızlar için takibat yapılmaması gibi nedenlerin velilerin kızlarını okutup okutmama kararlarında etkili olduğu ve kızların eğitiminin önünde ciddi engel teşkil ettiği tespit edilmiştir.

Barınma Sorunları

Çocuklarını özel yurtlara yerleştirmek, çocukları için ilçe merkezinde ev kiralamak ya da servis tut-

mak gibi seçenekleri olmayan veliler için parasız yatılı pansiyon ve yurtlara çocuklarını yerleştirmek hem kız hem de erkek çocuklarının eğitimlerine devam etmelerini sağlayabilmeleri için tek seçenektir. İlköğretimde YİBO'lar bu ihtiyacı büyük oranda karşılamaktadır. Fakat zorunlu eğitimi tamamlayan çocukların liseye devam oranlarında çok ciddi bir düşüş yaşanmaktadır (Türkiye Sanayici İş Adamları Derneği [TÜSİAD], 2008). Araştırma kapsamında görüşülen yetkililer buna en büyük neden olarak yeterli sayıda yatılı kurumun ya da pansiyonun olmayışını gösterdiler. Görüştüğümüz bir YİBO müdürünün sözleri durumu çok güzel açıklıyordu:

Bu yılki mezunlarımızın %60'ını yatılı okullara yerleştirmeyi başardık. Fakat geri kalan çocuklar için ailelerinin ev tutmaktan başka bir seçeneği yok. Ne yazık ki pek çok ailenin bunu yapacak gücü yok.

Yurt ihtiyacına işaret eden bir başka ilçe Milli Eğitim müdürü de şöyle dedi:

Bizim kırsaldaki çocukları çekecek yatılı okullarımız pansiyonumuz yok. İmam Hatip'in yatılısı var. %100 dolu. Yılsonuna doğru kontenjan %67'ye düşebiliyor. İlköğretim pansiyonları tıklım tıklım dolu. Bu insanlar Giresun'un bir başka ilçesini görmemiş insanlar. O yüzden çocuğunu başka bir ilçeye yatılı göndermek istemiyorlar. İlla kendi ilçelerinde okutmak istiyorlar. Arsamız var üstüne pansiyon dikmek gerekiyor. Okutanlar taşınmalı eğitim sayesinde kızlarını okutuyorlar. Aynıysa ortaöğretimde de yapılırsa sorun kalmaz. Kızlar için pansiyon yok.

Taşınmalı eğitim merkezi olan bir ilköğretim okulu müdürü [Giresun] de benzer şeyler dile getirdi:

Karadeniz'de kızları okutmamanın nedeni kültür değil imkansızlıklar. Geçen yıl bu okuldan 60 kişi mezun olmuş. 25-30 tane öğrenci liseye kayıt yaptırmamış. Bunlar genelde kız. Gelip diplomalarını aldılar. Espiye ve Yağlıdere'de [Giresun'un ilçeleri] erkekler için yurt var. Ama kızlar için yok.

Kızların liseye gönderilme oranının düşük olduğu bir ildeki milli eğitim şube müdürü [Ordu] yurt ihtiyacına dikkati çekti:

Liseye devamda yurt sorunu yaşanıyor. Erkekler için yurt var ama kızlarda bu sorun. Ayrıca bazı [tarikati] yurtları var. Köylünün çocuğuna yurt ayarlamadan 'neden okutmuyorsun' diye sormak ayıptır. Liseye devam konusunda ilçemizde bir çalışma yapılmamaktadır. Size rakam veremem.

Bir il Milli Eğitim müdür yardımcısının aşağıdaki sözleri velilerin ne kadar zor durumda olduğunu çok güzel gösteriyordu:

Geçen yıl bir arkadaşımız [veli] geldi, kızını okutmak istiyormuş. O sırada Çanakçı [Giresun'un ilçesi] kaymakamı vardı. Kaymakam “gel bizde pansiyon var orada kalsın” deyince, adam kızını o an bıraktı gitti. Hiç Çanakçı neresi vs. gibi soru sormadı.

Yoksulluk

Eğitimin parasız olması masrafsız olacağı anlamına gelmez. Okul masrafları pek çok aile için karşılayabileceklerinin çok üstünde olabilmektedir. Bir YİBO müdürünün şu ifadesi durumun ciddiyetini vurgulamaktadır, “Sorun kültürde değil. Pek çok aile maddi imkânsızlıklar nedeniyle kızlarını okutamıyor.” Bir başka YİBO müdürünün ifadesi de sorunun ciddiyetini teyit etmektedir, “Buranın köylüleri çok fakirler. Çocuklarını parasızlık tan okula gönderemiyorlar.”

İki kızının ikisini de ilkokuldan sonra okula göndermeyen 43 yaşındaki bir anne ile gerçekleşen aşağıdaki diyalog yoksulluk nedeniyle seçim yapmaları gerektiğinde ailelerin erkek çocuklarının eğitime ağırlık verdiklerini çok güzel göstermektedir:

Anne: Kız çok uğraştı ama okutamadık yani. İlla okuyacam ben dedi, kızım dedim olsa hep okuturum. Bir gelip gitmesi şu kadar para, ... Çocuk da öyle deyince bıraktı.

Görüşmeci: Ama orada yatılı kalıyorlar ya

Anne: Kalıyorlar ama gene gelip gitmesi, gene istiyordu yine. O parayı da bulamıyorduk icabında biz.

17 yaşındaki kızını ilkokuldan sonra okula göndermeyen bir anne de aynı nedene işaret etti:

Anne: Okusalar daha iyi olurdu ama okuyamadı işte. Maddi durumlar oldu. Gelip gidemedik aşağıya. Gönderemedik. Maddi durumdan dolayı.

Namus Kaygıları

Uzaktaki okullara kız çocuklarını göndermenin özellikle yatılı ise kızlarının ahlaki gelişimine zarar verebileceği kaygısı bu araştırmaya katılan pek çok anne baba tarafından kızlarını ilkokuldan sonra okutmama kararlarına ana neden olarak gösterildi. Kızları tanımlarken “ahmak”, “saf”, “tavuk”, “çekingin” gibi ifadeler kullanan veliler kızlarının kolaylıkla kandırılabilirliği ve namuslarına zarar geleceği endişesi taşıyacakları için kızlarını okutmayı gözlerinin önünde büyütmeyi tercih ettiklerini dile getirdiler.

Beş çocuk annesi 41 yaşındaki bir kadın köy halkının kızlarını okutma konusunda istekli olmamalarını şöyle açıkladı:

Anne: İşte diyorum ya. Kızına güvenemiyor. Kızı açık oldu mu, cilveli oldu mu... Erkeğe..... şaka yaparsa bu iş olur mu? Yürür mü bu iş? Yürümez giderse kimse bir şey yapamaz....

Kızlarını okutmayacağını söyleyen bir anne nedenini şöyle açıkladı:

Anne: Herkesin çocuğu. Her pislik oluyor. Emin olamıyoruz ... Cahil oluyor kız kısmı.

Görüşmeci: Kızlar cahil oluyor.

Anne: Cahil oluyor tabi.

Görüşmeci:Erkekler cahil olmuyor mu?

Anne: Olsa da bir şey olmaz.

Bir başka anne de kızlarını aynı kaygıyla okutmadıklarını söyledi:

Biraz da babası köy kızlarımız şey oluyo, ahmak oluyo ..., kandırılır gider dedi. Öylece kapattık işte bi daha da. İlk defa gidecekti. Babası yollamadı gerçi, gitmeyi istediymiş çocuk.

Bir başka anne de köylü kızların kolayca kandırılabilirliğini iddia etti:

Anne: Evet bizim köyümüzün kızları Durağan'ın [Sinop'un bir ilçesi] kızları gibi değil. Şimdi cahil bizim kızlarımız. Küçük oluyor köyde bir şey görmüyor. Kasaba kıza gözü açık oluyor. Her şeyi biliyor. Yani bizim kızımız bir şekilde kanabilir mesela. Bizim kızlarımız cahil olur. Yönlendirilir yani erkek çocuklar.. Öyle düşünüyoruz yani.

İki kız babası:

Görüşmeci: Peki çocuk dese ki ben okumak istiyorum yatılı kalacağım, devlet de karşılayacak bütün masrafları, yollar mısınız?

Baba: Yollamam, yok. Zaten istedi benim kız, yollamadım.

Görüşmeci: Peki niye yollamadınız?

Baba: Kıskançlıktan dolayı. Erkeklerle kızların bir araya gelmesini istemedim.

Kızlarının okutmak isteyen fakat yatılı okul konusunda tereddütleri olan bir başka baba da aynı kaygıları taşıyordu:

Her şey var abla. Kız çocuğuyla erkek çocuk bir arada olduğu müddetçe benim içim rahat eder mi?

Kızlarını okutmayan dört kız çocuğu sahibi bir anne:

Bizim buralarda ... hep de bu okul [YİBO].....
“Okumaya gidiyorum” diyor gidiyor. Erkek giriyor kanına. “Hadi felan yere gidelim, feşman yere gidelim.” Alıyor, alıyor gidiyor. Ondan sonra sen okuyor sanıyorsun. Ne bileceksin ki? ... Görmüyorsun ki zaten. Durağan’dan bizim şimdi burada kızım olsa ne yaptığını ne bileyim.

Kızlarını okutmayan bir başka baba da namus kaygıları taşıyordu [Sinop]:

Baba: ... Birisiyle tanışır, gider kötü alışkanlıklar yapar. Ne yapacan o zaman? Çekip vuraçan. O zaman bir de kendi hayatımı mahvedicem gidicem ceza evlerinde yatıcam 10 sene mi 15 sene mi. Bilmiyorum, yanlışsan yanlış de. Ama mesela evinin yanında kalsa o zaman olur.

Görüşmeci: Yani kızım benim evimde kalsın, okulu gitsin ama akşam evimde kalsın diyorsun.

Baba: Tabii, akşam evinde kalsın o zaman yollarım. Ben niye göndermeyeyim yoksa çocuğumu. Bak bu çocuk okulda tekti. Jandarması geldi, gönder dedi, vermedim. Niye vermedim? Ben kötü yollara düşmesinden korkuyorum.

Kızların İşgücüne Duyulan İhtiyaç

Okul dışında çalışan kızların okula devam ihtimali %91 oranında azalmaktadır (Gökşen, Cemalcılar ve Gürlel, 2006). Kızların evde yoğun bir şekilde ev işlerinde çalıştırıldığı ailelerde kızların okula gitmesi aile için işgücü kaybı anlamına gelmektedir. Köylerinde kızların okutulmamasının nedenlerinden biri olarak bu durumu gösteren bir erkek çiftçinin sözleri bunu açıkça göstermektedir: “Köyde kızların yapması gereken bir sürü iş var. Bu nedenle aileler kızlarını okula göndermek istemiyor.”

Köyde yaşayan bir baba şahit olduğu bir olayı anlattı:

Kaymakamımız kızların okula gönderilmesi için çok uğraştı. Hatta çocukları toplayıp onlara okula gitmek isteyip istemediklerini sordu. Kızlardan biri “ben okumak istiyorum” dedi. Kaymakam da kızın babasıyla konuştu. Baba, “köyde yapacak bu kadar çok iş varken kızı nasıl okula gönderebilirim ki?” dedi.

Bir anne [Sinop]:

... kız kısmı evde anasına babasına yardımcı oluyor ya işte o tarafta çıkınca [ilkokulu bitirince] Durağan’a da pek yollayamıyorlar. Şimdi, hani yoluyorsunuz dersek yalan, çünkü odunumuz olmuyor kış geliyor odunumuz olmaz, rençperlik yapıyoruz otumuz buğdayımız hani ekinlerimiz biçilecek

hani onlar da biraz şey ediyor yani birini yollarlarsa birini yollamıyorlar. Adamlar İstanbul’a gidiyorlar. İşler kadınlara kalıyor. Çapasıydı, otuydu, odunuydu hepsi.

Bir başka anne [Sinop]:

Anne: Yok yani otogara gidiyoruz işte mesela beş de çocuğumuz oluyor, hani tarlalarda malımız oluyor kız kısmı daha iyi anlıyor, adam kısmı her işe yapışmıyor, bu yüzden çoğu zaman köylerde kız çocuklarımız oluyor. Hani yiyeceğin olsun, çeşmeden su getirmek olsun köyümüzün adamları şey oluyorlar. Mesela biri su getirmeye gitsin adam kısmı su taşıyor mu diyorlar.

Kızını okutmamasına gerekçe olarak kızının hastalığını öne süren bir anne sonradan şu açıklamayı yaptı [Sinop]:

Çocuk gidecek, kız da gidecek. O zaman ben burada kiminle kalacağım. Tarla işleri ev işleri hep bana bakıyor o giderse ben napacağım. Adam hayvanlarla önden gidecek ben arkasından süreceğim. ... Ben hasta olunca kız gidiyor tarlaya. Hayvan oluyor, onlara bakılması lazım. Ben gidersem köyde o kalıyor. Eve o bakıyor.

Taşımali Eğitim Talebi

Araştırma kapsamında görüştüğümüz velilerin çoğu taşımali eğitime geçildiği takdirde kızlarını okula gönderebileceklerini ifade etmişlerdir. Kızını gözünün önünden ayırmak istemeyen bir babanın şu ifadesi dikkat çekmektedir [Gümüşhane]:

Biz [köylüler] kızlarımızı asla yatılı okula vermeziz. Kızlara güvenilmez. Kızlar kolayca kandırılabilir. Eğer devlet taşımaliya geçerse hepimiz kızlarımızı okula göndeririz. Taşımali eğitim bize daha uygun. Çünkü o şekilde kızlarımız gözümüzün önünde olur.

Aynı köyden bir başka baba da bu ifadeyi teyit etti:

Taşımali olsa kızlarımızı okuturduk. Çocuk gider gelirdi. Kız çocuğu olduğu için güvenemiyoruz.

Farklı köylerden başka babalar da aynı fikirdeydiler [Ordu]:

Eğitim durumu düşük. Liseye giden %10-15 oranında. Çoğu kızlarını ortaokula göndermiyor. Okul uzak diye göndermiyorlar.

Kız çocuğuna güvenemiyorsun. Şartlar kötü. Uzak. Çocuğu 15 gün yollamak zor oluyor. Taşımali sistem olsa gönderirdim.

İlkokuldan sonra kızlarını okutmayacağını söyleyen genç bir anne de yatılı okul fikrine karşı çıkıyordu [Sinop]:

Emin değilim. Evet. Akşamleyin evine gelse okuturum..... Akşam evine gelse okuturum. Burada yatılı okulda okudu mu izin vermem.

Bir başka anne de aynı görüşteydi:

Görüşmeci: Yatılı okul olmaz diyorsun. Peki, gidip gelse her gün?

Anne: Gidip gelse olur.

Görüşmeci: Daha da okumasına izin verir misin öyle bir durumda?

Anne: Tabii. Çocuğum burada ya aklıma bir şey gelmiyor.

Görüşmeci: Mutlaka gözünüzün önünde mi olmasını istiyorsun?

Anne: Tabii.

Kızların okumaya hevesli olduklarını fakat ulaşım sorunları nedeniyle bunun mümkün olmadığını dile getiren veliler mülki idare amirine de sorunu iletip yardım istediklerini fakat taleplerinin reddedildiğini söylediler [Gümüşhane]:

Taşınmalı eğitim olsa kızlar erkeklere göre daha çok oranda liseye gider. Bizim dolmuşumuz var, sabah akşam gidip geliyor. Kaymakamla konuştuk. Yok uzak, taşınmalı yapmayız dedi.

Taşımadan onlar da [kızlar da] şikâyet ediyorlar. Öğretmenleri illa bu kızı okutalım diyorlar ama taşınmalı olmadığı için bir şey yapamıyoruz.

Görüştüğümüz bir köy öğretmeni de çocukların erken yaşta yatılı okula yerleştirilmelerinin sakıncalarını dile getirdikten sonra muhafazakâr velilerin kızlarını yatılı okula göndermekten kaçındıklarını dile getirdi:

Zaten zorunlu eğitim nedeniyle çocukların hepsini ortaokula kaydettirdik. Yatılı okumak zorundalar. Bu onlar için bir dezavantaj. Yaşları daha küçük. Aile yanında okumaları gerekir. Doğuya göre burası çok iyi. Gümüşhane muhafazakâr bir il. Aileler kızlarının yanlarında olmasını istiyorlar.

Yatılı Kuran Kurslarının Yaygınlaşması

Çocuğunu okuttuğunu söyleyen pek çok velinin aslında çocuklarını değişik illerdeki yatılı Kuran kurslarında okuttuğunu fark ettik. Velilerin gözünde, Kuran kurslarının, örgün eğitimdeki okullardan çocukların dinlerini öğrenip daha terbiyeli ve ahlaklı yetişmeleri haricinde bir farkı yoktu. Hatta bu kursları başarıyla tamamlayan çocukların hafız diploması almaları kendilerine istihdam kapılarını açabilmekteydi. Dolayısıyla Kuran kursları bir nevi

meslek okulları olarak görülmekteydi. Bir köylünün şu ifadesi durumu açıklamaktadır:

Anne babalar çocuklarını Gümüşhane ya da Trabzon'daki yatılı Kuran kurslarına dini eğitim almaları için gönderiyor. Oralardan mezun olan kızların daha terbiyeli ve büyüklere karşı daha saygılı olduğu söyleniyor.

Her türlü ihtiyaçları bu yatılı Kuran kurslarında karşılanan çocuklar sabah ezaniyle birlikte kalkıp dini eğitimlerine başlamakta ve öğleden sonra da isteyen öğrenci bir örgün eğitim programına devam etmektedir. Fakat bu yoğun tempo kimi çocukların kaldıracabileceğinin çok üstünde olup okul başarılarının düşmesine yol açabilmektedir.

Altı çocuk sahibi, kızlarını okutmamış bir annenin kızı YİBO'dan mezun olduktan sonra Kuran kursuna yatılı öğrenci olarak devam etmiş:

Anne: He evet 15 yaşında daha bu küçük. 5 yaşında başladı okula erken başladı işte. YİBO'yu bitirdi, 1 sene Çorlu'da kaldı, 6 aydır da Kurandaydı. Kuran kursuna gitti işte geldi.

Görüşmeci: Peki sadece Kuran kursuna mı gitti YİBO'yu bitirince, normal liseye gitmedi mi?

Anne: Yok gitmedi,

Anne: Valla 1 sene kaldı Kuran kursunda sonra sıklıdım dedi. Durağan'da Kuran kursu açılmıştı oraya geldi. Burada da dersleri iyiydi, sınav yaptı 3-4 hoca ama olmadı sonra işte.

Üç kız annesi ilkokul mezunu 30 yaşında bir annenin sözleri köydeki Kuran kursuna gönderme eğitiminin ne kadar yaygın olduğuna ve Kuran kurslarının örgün eğitimin yerini almaya başladığına işaret ediyordu [Ordu]:

Anne: Ya şimdi Kuran kursuna göndermeyi istiyorum.

Görüşmeci: Burada nerede var Kuran kursu?

Anne: Terme'de [Samsun'un bir ilçesi] var. Terme'de okuyorlar. Terme'de Kuran kursu.

Görüşmeci: Ama oraya da gidip gelemez.

Anne: Orada yatılı artık. Orası yatılı alıyor, o zamana kadar artık kendine bakabilir. Artık orta üçü bitirdikten sonra bayağı bir yaşta oluyorlar o zaman bayağı bi.

Görüşmeci: Peki bu köyde Kuran kursuna gönderen var mı?

Anne: Var. Çoğu var.

Görüşmeci: Peki liseye giden var mı?

Anne: Liseye bilmiyorum. Çoğunlukla fazla yok heralde tahminim. ... Olsa da çok az yani.

Kastamonu'da meslek yüksek okuluna devam etmiş bir ağabey YİBO'ların kızlar için uygun olmadığını belirtip Kuran kurslarının tercih edilmesi gerektiğini ima eden şu sözleri söyledi:

Şu anda zaten yatılı okullarda kızların yattığı yerlere erkekler girebiliyor yani. Durağan'da gördüm. Kastamonu tarafına da gittim. Mesela özel kurslar var, Nurcular var onların yerinde öyle bir şey yok. Erkek yurdu başka yerde, kız yurdu başka. Ama normal devlet yurdunda, ben üniversitede okurken bir sürü kızın şursuz hareketler yaptığını gördüm.

Erken Yaşta Evlilikler

Kız çocuklarının okutulması sorununun çok yaşandığı yerleşim birimlerinde dikkati çeken ortak bir özellik evlilik yaşının çok düşük olmasıydı. 20 yaşında kadınlara evde kalmış gözüyle bakılan bu yerlerde veliler okumanın kızlarının evlenme çağını geçirmelerine ve evde kalmalarına yol açacağı korkusu taşımaktadır. Evlilik öncesi cinsel ilişkinin toplum tarafından yasaklanmış olması nedeniyle ergenler de küçük yaşta sevdikleriyle kaçıp evlenme eğilimi göstermektedir. Bu durumun oldukça yaygın bir şekilde yaşandığı göze çarpmıştır. Geerek velilerin arzusu gerekse gençlerin kendi isteğiyle gerçekleşen bu erken evlilikler kızların eğitiminin önünde önemli bir engel teşkil etmektedir. Bir köy imamının gözlemi de bu doğrultudadır:

Kızlar çok erken yaşta evleniyorlar. Sekiz yıllık eğitimini tamamlayan kızlar aileleri tarafından evlendiriliyor. Evlenmemiş yirmili yaşlarda kız bu köyde yok gibi. Ayrıca kaçma da buralarda çok yaygın.

Bir annenin aşağıdaki ifadesi çocuk yaşta evliliklerin hala ne kadar yaygın olduğunu göstermektedir:

Görüşmeci: Kaçta evlenmeli en uygun?

Anne: Burada on beşini çok geçiren yok.

36 yaşında iki çocuk babası ilkökul mezunu bir baba [Ordu] zorunlu eğitim çıkarılmasaydı kızını YİBO'ya göndermeyeceğini vurguladıktan sonra köydeki evlenme çağını şöyle açıkladı:

Görüşmeci: Bu köyde kızlar kaç yaşında evleniyor?

Baba: 16, 17, 18 zor yani, binde bir.

Üç çocuk sahibi 24 yaşında bir ev hanımı [Sinop] köyde kızların okutulmamasını başlık parası uygulamasına bağladı:

Cahil. Kafası çalışmıyor. 16 yaşında kocaya vermek istiyorlar da, 12 milyar da para almak istiyorlar.

Burada öyle. Benim babam 12 milyara gelin aldı. YİBO'yu da okutmadılar. Dersten çıktı. Diplomasını ben aldım. 12 milyar demek ne demek. Bir insanın geliri.

Görüştüğümüz köylüyle diyalogu çok iyi bir imam da durumu şöyle özetledi:

Kızlar çok erken evleniyorlar. Ortaokul bitince evlendiriliyorlar. 20 yaşında bekar kız pek olmuyor. 5-6 yıldır resmi muamelesi olmayana imam nikahı yapmıyoruz.

Bizde kaçma da çok yaygın. Çocuklar kaçmayı tercih ediyorlar. Aile baskısından ziyade çocuklar kaçtıkları için evlilikler erken oluyor. Görücü usulü pek yaygın değil. Yirmiyeye kadar kaçan kaçıyor. 20 yaşın üstündekiler daha akli başında oluyorlar.

İstihdam Olanaklarının Sınırlı Oluşu

Araştırmalara göre iş dünyasında cinsiyet ayrımlıkları nedeniyle kadın erkek arasında maaş ve statü farkları ortadan kaldırılmadığı sürece anne balar kızlarının eğitimine yatırım yapmaktan kaçınacak ve erkek çocuklarına iyi bir gelecek kurma çabasına girmeyi tercih edeceklerdir (Tansel, 1998). Ne yazık ki ülkemizde kadınların işgücüne katılımı son yıllarda iyice azalmış ve %24'e kadar düşmüştür. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde işten ilk çıkarılanlar kadınlardır.

Araştırma kapsamında görüşülen bir babanın meslek yüksek okulu mezunu oğlunun çaresizlik içinde iş arayıp da bulamamasının kendisini kızlarını okutmak fikrinden vazgeçirdiği yolundaki aşağıda yer alan ifadesi kadınların istihdamı konusunda aymazlık durumundan çıkılıp acilen ciddi tedbirler alınması gerektiğine işaret etmektedir:

Bizim oğlamı okuttuk. Çocuk yüksek okul bitirdi. Ama yıllardır iş arıyor bulamıyor. İşsiz işte. Şimdi ben kızımı niye okutayım? Ben de göndermedim kızı okula.

Aynı şekilde, oğlunun yüksek okul okuyup işsiz kaldığını gören bir başka baba iş garantisi olmayışı nedeniyle kızlarını okutmadığını söyledi:

Bak bu çocuğum [oğlum] benim yanımda 18 senedir yok. Bak o kadar staj yaptı. "Artık gitmiyorum ben" diyor. Niye gitmiyor? "Ben sözleşmeli öğretmenim" diyor. Para almıyor. 3-4 aylığına almış 600 milyon almış. Kadro da çıkmıyor. İyi bir yerde iş bulunmuyor işte. Ben bu çocuğu 18 senedir okutuyorum o kadar emek veriyorum. Ben hamalık yapıyorum bu çocuğu okutmak için ama devletten karşılığında hiçbir şey alamıyorum. Ben di-

ğer çocuklarımı okutsam da yine bir şey alamayacağım devletten.

Köy muhtırlığı yapmakta olan bir erkek katılımcı [Gümüşhane] eğitilmiş gençlerin işsiz gezmesinin çocuklarda da eğitimlerini devam ettirme konusunda motivasyon kaybına yol açtığını ifade etti:

Lise, üniversite mezunu gençlerin işsiz gezediğini gören çocuklar da olumsuz etkileniyor tabii. Okula gitmeyi gereksiz görüyorlar.

Kızlarını okutmayan ve buna gerekçe olarak namus kaygıları nedeniyle yatılı okulda okutmak istemediğini söyleyen bir baba [Sinop] iş garantisi olması durumunda kızını okutabileceğini ifade etti:

Baba: Desin ki bu çocuğu ben 5 yıl 8 yıl alacam, götürürüm, okutucam ama 5 yıl sonra da bu çocuğu ekmek sahibi yapacağım. Tamam o zaman seveerek götürürüm.

Görüşmeci: O zaman yatılı olsa da yollar mısınız?

Baba: Yollarım tabii.

Görüşmeci: Yani tek derdiniz ben 3 sene daha okutacağım, yine aynı şey olacak diyorsunuz. Bir meslek sahibi olmayacak.

Baba: Evet tek derdim budur. Meslek sahibi etsin devlet, o zaman ben o devletin elini öpeyim. Şimdi mesela buradan gidiyor Antalya'da okuyor, Sivas'ta okuyor, Hakkari'de okuyor. Ben şimdi bu çocuğu üniversiteye gönderdiğimde 20 tane kız çocuğu Allah razı olsun yardım etti bana dayı işte şuradan gidecen buradan gidecen diye. Bu çocuğu götürdük oraya bak ben burada giderken, Allah razı olsun o da okumuş oralara gelmiş ben de çocuğumun okuyup oralara gelmesini isterim ama olmuyor, yani okuyup işsiz geziyorlar.

Kızların okutulması konusunda yoğun bir çaba gösteren İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nde görevli bir şube müdürü [Gümüşhane] kızların okula gönderilme oranlarının yükseltilmesi çabalarının önündeki önemli engellerden biri olarak velilerin eğitimin iş gücüne katılım garantisi sağlamayacağı yolundaki kaygılarının olduğu saptamasında bulundu:

En büyük korkumuz velilerin nasıl olsa okusa da okumasa da iş bulamayacak diye düşünüp çocuklarını okutmamaları. Anne babalardan bunu sık sık duyuyoruz. Artık şehirlerde iş imkânı yok. Kızların okutulmasını sağlamak için bu istihdam sorununun acilen çözülmesi lazım.

YİBO'larla İlgili Söylentiler

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne (MEB, 2003) göre öğrenci sayısı yetersizliği nedeniyle okulları kapatılan ve taşınmaz eğitim kapsamına alınmayan okul çağındaki çocukların bulunduğu yerleşim yerlerindeki öğrenciler sınavsız olarak en yakın Yatılı İlköğretim Bölge Okuluna yerleştirilir (Madde 22/b). Fakat namus kaygılarıyla ve etraftan duydukları dedikoduları ciddiye alan pek çok veli kızlarını bu okullara yerleştirmeye direnmektedir. İşte bir velinin ifadesi:

YİBO'larda kızların hamile kaldığı kulaklarımızıza çalınca kızlarımızı oraya göndermemeye karar verdik. Böyle bir şey bizim başımıza gelirse halimiz nice olur? ... Kızlarımızın hiç okula gitmesi daha iyi.

Okuldan ayrılmış ergenlik çağındaki bir kız da aynı argümana katkıda bulunuyordu:

Oğlanlar evlenmek için kızları kaçırıyorlar. YİBO'da aşık oluyorlar. Bu yıl pek çok kız kocaya kaçtı.

Bir babanın ifadesi de şöyleydi:

YİBO'da evlilik dışı cinsel ilişkide bulunan kızlar olduğu söyleniyor. Bu yüzden insanlar kızlarını okula göndermiyor.

Kızlarını ilkokuldan sonra okutmayan bir anne:

Anne: ... bizim amcamın kızının kızı oluyo işte bu üçüncü dördüncü kattan camdan aşağı attı ya kendini çocuk.

Anne: ... bu köyden kızın birisi gine öldürdü.

Görüşmeci: İntihar mı etti?

Anne: İntihar etmedi de, hastalık dediler. Okulda öldü.

30 yaşında altıncı çocuğuna hamile bir anne:

Görüşmeci: Peki niye yollamıyorlar?

Anne: Belki YİBO'da şimdi 2 tane insan öldü. Öyle kendini pencereden atmış. Kimi diyor intihar etmiş kimi diyor camdan düştü yürüyemiyor.

Dokuz çocuk sahibi 43 yaşındaki bir anne [Sinop] YİBO'lara olan güvensizlikten dolayı dört kızından hiç birini ilkokuldan sonra okutmadığını belirtti:

Endişeleniyoruz. Şimdi yalan yok. Kaç tane şimdi köylerimizden böyle şeyler çıktı. Kimisi intihar etti. Kimisi bebek düşürmüş dediler. Doğrusu güvenimiz kalmadı.

Kızlarını okutmayan bir başka anne de dedikoduların doğruluğuna katıyetle inanıyordu:

Anne: İki üç erkek kapıda bekliyormuş, biri girip işini bitirip de çıkıyormuş diyorlar. YİBO'da olmuş. Nasıl verebilirsin, güvenebilirsin kızım, nasıl verebilirsin ki?

Beş çocuk sahibi 32 yaşındaki bir anne [Sinop] YİBO'lardaki kız çocuklarıyla ilgili çıkan asılsız dedikodulardan şikayetçiydi:

Anne: Şimdi hasta olsa yapıyorlar. Bir kız vardı işte damar çatlaklığından boynuna âdeti çok oluyordu kızın, bir ay iki ay durmadan o da damar çatlaklığındanmış, ha böyleymiş ha erkek çocukla buluşmuş ha çocuk düşürüyormuş, onu diyorlar, demiyorlar mı? Diyorlar bir hasta olsa bir yerine bir şey olsa, kız çocuğu değil mi işte, dedikodu yapıyorlar, yapmıyorlar değil. Ailesinden korkuyor millet, hani hepimiz insanız, insan namusuyla yaşar, namusuna laf tuttuğu müddetçe sokağa hiç çıkma. Böyle rezil bunlar.

İki kızını da ilkokuldan sonra okutmayan 50 yaşındaki bir baba:

Göndermiyorlar işte. Sonuçta yataklar ayrı da olsa kızlarla erkekler beraberler orada. Ortalıkta laf oluyor. Okulun dışına çıkıyorlarmış kızlarla erkekler kaçıp.

Dört tane kızı olan bir başka baba da aynı sıkıntıları paylaşıyordu:

Şimdi ne kadar ilgilense de öğretmen çocuk boş kalıyor. Bak bizim bir şey vardı, okulun ormanlık alanına bir kızla erkek gece veya gündüz kaçıyorlarmış. Hem biri kaçmak istedikten sonra, kimin haberi olacak? Herkese bakmazlar. İşte o yüzden bilemiyorsun yani.

Öğrenim Çağının Dışına Çıkma Yaşı

Sekiz yıllık zorunlu eğitimin başlamasıyla birlikte ülkemizde ilköğretimde okullaşma oranı ciddi bir şekilde artış göstermiş hatta yüzde yüz okullaşma sağlanmış görünse de yıllar itibariyle okula devam eden öğrenci sayısında azalmalar meydana gelmektedir (Gökşen ve ark., 2006). 2004-2005 verilerine göre sekizinci sınıfa kadar okula devam eden öğrenci oranında erkeklerde %12.77 kızlarda ise %17.12 oranında bir azalma meydana gelmiştir. 2001-2002 öğretim yılında öğrenim çağını geçtikleri gerekçesiyle 115.547 öğrencinin okulla ilişkisi kesilmiştir (Gökşen ve ark.). MEB yönetmelikleri öğrenim çağını geçen öğrencilerin eğitimlerinin devamı ile ilgili herhangi bir çalışma ya da yaptırım öngörmemektedir. Dolayısıyla, bu durumun farkında olan ve kızlarını okula göndermek isteyen veliler kızlarının okula kaydını yaptırıp adli ko-

vuşturma riskinden kurtulmakta, fakat sonrasında devamsızlıktan kalmaları için kızları okula göndermemeyi tercih edebilmektedir. Bu durumun farkında olan kimi YİBO müdürleri devamsızlıktan kızları bırakmama yoluna gitmektedir. Fakat yine de kızların okula gönderilmesi sağlanamamakta ve öğrenim çağının dışına çıkan kızların kayıtları silinmektedir.

Görüşmeci: Ayşe şimdi 13 yaşında değil mi?

Anne: Evet, 14'üne girecek.

Görüşmeci: Herhalde okula kayıtlı değil mi?

Anne: Evet.

Görüşmeci: Kaç senedir gitmiyor?

Anne: 3 senedir gitmiyor.

Görüşmeci: Yani 3 senedir sınıfta mı kalıyor?

Anne: Evet.

Görüşmeci: Ama seneye 14 yaşına girince artık takip etmeyecekler değil mi?

Anne: Bilmiyorum artık, onu devlet bilir. Kimisi 16 yaşına çıkmış diyor kimisi 14 yaşında bitiyor diyor bilmiyorum. Biz onu beklemiyoruz.

Bir YİBO müdürü:

Bazı köylerde kayıt dışı okul çağında çocuklar var. Hiç kayıtları yok. Nüfus kayıtları bile olmayabilir. Ya da yaş haddi dolsun diye 5. sınıfta sürekli bırakılan çocuklar var. Bu şekilde YİBO'ya göndermekten kurtuluyorlar. Öğretmenler bu durumun farkında olmuyorlar. Bu şekilde çocuklar 5. sınıfta sürekli devamsızlıktan kalıyorlar.

Okumuş Erkeklerin Kızların Eğitimi İle İlgili Olumsuz Yorumları

Gökşen ve arkadaşlarının da (2006) belirttiği gibi annenin eğitim düzeyi ile kızların okula devamı arasında pozitif bir korelasyon vardır. Fakat babaların eğitim düzeyine gelince aynı pozitif korelasyondan söz etmek mümkün olmamaktadır. Eğitim erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine bakış açısı üzerinde pek bir etki yapmamaktadır. Bu araştırmada da kızların okula gönderilmesi aleyhinde konuşmalar yapan eğitilmiş erkek katılımcıların varlığı dile getirildi.

Görüşmeci: Peki bu 18 yaşında olan kızın 17 yaşında olanın ağabeyleri ne diyor? Yani okumasını istediler mi? Yoksa onlar da mı istemediler?

Anne: Valla hiç istemedi. Yok hiç etmediler [onaylamadılar], olmaz dediler.

Kızlarını YİBO'ya göndermek istemedikleri için okutmayan bir ailede, kendisi de YİBO'da okumuş ağabeyin YİBO ile ilgili olumsuz ifadelerinin, anne babanın kızlarını okutmama kararı almasında etkili olduğu anlaşıldı:

Görüşmeci: YİBO hakkında ne diyor abisi?

Anne: Orada kalmasını istemiyor o. O toplumun içine girdim ben diyor. O toplumun içinde kalmasına izin vermem diyor. Demek ki evlat bilmez mi? O da girmiş aynı pislığe demek.

Görüşmeci: Orada okudu değil mi?

Anne: Evet

Görüşmeci: Orada neler görmüş?

Anne: Her şeyi gördüm diyor. Liseyi orada bitirdi, ortaokulu orada bitirdi. Üniversiteyi Kastamonu'da okudu iki yıl.

Görüşmeci: Orada kızları taciz ediyorlar falan mı dedi?

Anne: Her şey diyor. Konuşması ayıp her şey diyor. Kendim yaptım demiyor da kendini savunamayan savunuyor diyor. Kendini savunan kurtuluyor ama kendini savunamayanın başına her şey geliyor diyor.

Ağabeyle [Sinop] yapılan görüşmede kendisi YİBO'ların kızlar için çok kötü yerler olduğunu vurgulayıp şöyle devam etti:

Mesela benim okuduğum okulda, kız ilk geldiğinde başı kapalı, hanım hanımcık biriydi. Sonra arkadaş çevresiyle takılmaya başladı. Sonra onlardan beter oldu, yani bozuldu yani.

Bir YİBO müdürü [Sinop]:

Üniversite mezunları bile çok geri kafalı oluyor. Hukuk öğrencisi ilkokulda çocukların kız erkek ayrısı tutulmasını ve kızların başarılarını bağlamalarını savunuyor. Ve böyle adamların önü açılıyor, yükseliyorlar. Bizim yaşadığımız olayda kaymakam hiç tepki vermedi.

Sonuç ve Öneriler

Anne babaların kız çocuklarını okula göndermeme nedenlerinin araştırıldığı bu çalışmanın sonucunda bölgedeki kültürel, sosyal ve ekonomik faktörlerin kızların okullaşması açısından çok önemli olduğu bulunmuştur. Kız çocuklarını okula göndermeme gerekçesi olarak en çok belirtilen faktörlerin başında yoksulluk, okula ulaşım sorunu, taşınmalı eğitimin olmaması ve okullardaki barınma koşulları belirtilmektedir. Yoksulluk ve buna paralel olarak

kızların işgücüne duyulan ihtiyacın da yine kızların okula gönderilmesinin önünde ciddi bir engel olduğu bulunmuştur. Öte yandan YİBO'larla ilgili dedikodular ve namus kaygılarının ailelerin kızlarını YİBOLara gönderme konusunda ciddi tereddütler yaşamalarına yol açmaktadır. Kimi aileler bu kaygılarla yatılı Kuran kurslarını örgün eğitime tercih edebilmektedir. Yaygın görülen erken evlilikler de kız çocuklarının eğitimlerini yarıda bırakmalarına neden olmaktadır. Son olarak, eğitilmiş gençler için istihdam olanaklarının sınırlı oluşu, velilerde, eğitime yapılan yatırımın bir getirisi olmadığı yönünde bir kanaat oluşturmaktadır. Bu sonuçlara dayalı olarak kız çocuklarının eğitimlerine devam edebilmelerini sağlamak için geliştirilen öneriler şöyledir:

- Kızların eğitiminin önündeki engeller yerleşim biriminden yerleşim birimine farklılık göstermektedir. Dolayısıyla her bir yerleşim birimi için nedenlerin ayrı ayrı saptanıp uygun tedbirlerin alınması gerekmektedir. Velilerin istekleri mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.
- Eğitimcilerin ve velilerin saptamaları farklı olabilmektedir. Dolayısıyla sıkı bir alan çalışması yapmadan varsayımlarda bulunmamak gerekmektedir. Şöyle ki araştırmamızdaki katılımcılardan okul müdürleri ve Milli Eğitim müdürliklerinde çalışan idareciler barınma ve yoksulluğu ön plana çıkarırken veliler daha çok namus kaygıları nedeniyle kızlarını okutmadıklarını ifade etmişlerdir.
- Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminin etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir.
- Acilen tüm il ve ilçelerde yurt ve pansiyon yapılması gerekmektedir. Fakat bu yurt ve pansiyonlarda kaliteli hizmet verilmesi hem çocukların okula devam etme konusunda güdülenmesi hem de velilerin gönül rahatlığıyla çocuklarını bırakabilmeleri için şarttır.
- Pek çok veli tarafından ulaşım en önemli sorunlardan biri olarak dile getirilmiştir. Velilerin ilçe merkezlerinin uzak oluşunu bahane edip kızlarını okutmama eğilimi gösterdikleri yerlerde yerleşim birimine daha yakın yerlerde öğrencilere eğitim verme yoluna gidilebilir.
- Bütün katılımcıların hemfikir olduğu nokta yoksulluğun en önemli engel olduğudur. Çocuğunun eğitim masraflarını karşılamadan öte çocuğunu yatılı okulda ziyaret etmek bile araştırmamıza katılan pek çok veli tarafından ağır bir yük olarak dile getirilmiştir. Dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığının uyguladığı şartlı nakit transferi ve yatılı okullarda kıyafet ve kitap yar-

dımları çok yerinde uygulamalar olup mutlaka devam ettirilmelidir.

- Okula gitmenin kızlarının ahlakını bozup namusuna zarar vereceği kaygısı taşıyan veliler kızların okula gönderilmesine yönelik alınan cezai müeyyide dahil her türlü tedbire karşı en çok direnç gösteren grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani, ne şartlı nakit transferleri ne de para/hapis cezası tehditleri, ne yatılı pansiyonda öğrenciyeye yer ayarlanması ve öğretmenlerin veliyi ikna çabaları bu kaygıları taşıyan veliler üzerinde etkili olmaktadır. Dikkatimizi çeken bir diğer nokta da köylünün kızların okutulması konusunda ortak hareket etmesidir. Velilerin bu kaygılarının giderilmek amacıyla kızlar için ayrı okul açılması yoluna gidilebilir. Katılımcı veliler genel olarak bu seçeneğe sıcak baktıklarını söylemişlerdir. Fakat ayrı okulların herkes üzerinde aynı etkiyi yaratacağı da kuşkuludur. Yine de kimi velileri ikna etmede faydalı olabilir.
- Velilerin yatılı okul seçeneğine sıcak bakmadığı durumlarda taşınmalı eğitime geçilmelidir. Velilerin taşınmalı eğitim istemelerinin bir nedeni de kızların işgücüne ihtiyaç duymaları ve kızlarını yatılı okula yerleştirmeleri durumunda bu işgücünü kaybetmelerinin söz konusu olmasıdır. Bu durumda taşınmalı eğitime devam edilmesi ve esnek öğretim saatlerinin geliştirilmesi velileri ikna etmekte etkili olabilir. Hatta eğer kızlar kardeşlerinin bakımından sorumlu iseler lise-lerde kreşler açılıp kardeşlerin bakımı orada uzman bir ekipçe gerçekleştirilebilir. Böylece okul öncesi eğitimde erken yaşta başlatılmış olacak ve kırsalda yaşayan çocukların gelişimlerine uygun bir ortamda yetişmeleri sağlanacaktır.
- Eğitimli gençler için istihdam olanaklarının sınırlı oluşu velilerin kızlarının eğitimine yatırım yapmaktan kaçınmalarına neden olmaktadır. Meslek okullarının yaygınlaştırılması; meslek okulları ile sanayi arasında köprüler kurulması ve mezunların istihdamlarının sağlanması için stratejiler geliştirilmesi; meslek lisesi mezunlarının üniversite sınavına girişte yaşadıkları katsayıdan kaynaklanan dezavantajlı durumun ortadan kaldırılması; üniversite sınavında yaşanan sınıf avantaj ve dezavantajlarının ortadan kaldırılması ve dersane sisteminin feshedilmesi için çalışmalar yapılması; ülkede genel olarak ve özellikle de kadınların istihdamının artırılması için stratejiler geliştirilmesi alınabilecek tedbirler arasında sıralanabilir.
- Kimi veliler kızlarının öğrenim çağının dışına çıkması için gün saymaktadır. Buna karşı yapılması gereken öğrenim çağının 18 yaşına kadar

yükseltilmesi olmalıdır. Sekiz yıllık zorunlu eğitim nedeniyle kızlarını okula göndermek zorunda kalan veliler zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ve eşlik eden tedbirlerin alınması doğrultusunda kızlarını liseye de göndermeye mecbur kalacaktır. Zorunlu 12 yıllık eğitim okumak isteyip de velisi tarafından okutulmayan kızların devlet koruması altına alınabilmesinin de önünü açacaktır.

- Okumuş erkeklerin kızların eğitimi ile ilgili olumsuz yorumlarda bulunmaları ve onların görüşlerinin toplum tarafından daha fazla kabul görmesi kızların okuması önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Aslında bu durum cinsiyetçi eğitim politikalarının doğal bir sonucu olup şartıcı bir durum arz etmemektedir. Ders kitaplarındaki cinsiyet ayrımcılıkları yıllardır şikâyet konusudur (Helvacıoğlu, 1996). Türkiye genelindeki okul müdürleri arasında kadın oranı sadece %9'dur (TÜSIAD, 2008). Araştırmamız kapsamında gördüğümüz bütün bürokratlar erkektir. Üniversitelerde bile kız ve erkek öğrenciler hemcinsleriyle arkadaşlık yapmayı tercih etmektedir. Bu ve bunun gibi eğitim kademe-lerinde yaşanan cinsiyet ayrımcılıklarının üzerine gidilip kadınların okullarda ve Milli Eğitimde güçlü bir konuma gelip söz sahibi olmalarının önü açılmalıdır. Erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet normlarını sorgulamaları ve toplumsal cinsiyet eşitliğine inanan bireyler olarak yetişebilmeleri için hem öğretmen yetiştirme programlarında hem de MEB'e bağlı kurumlarda gereken tedbirler alınmalıdır.
- Artık günümüzde örgün eğitime alternatif olarak gelişmiş Kuran kursları ve bu kursların barınma tesisleri kapatılmalıdır. Kuran kurslarından mezun olan çocukların hafız olarak istihdam edilmeleri de velilerin bu kursları meslek lisesi gibi görmelerine neden olmaktadır. 1994-1995 ders yılında Kuran kurslarına devam eden öğrenci sayısı 163.444 iken zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılmasında sonra bu sayı 1999-2000 ders yılında 89.338 olarak gerçekleşmiştir (Kılavuz, 2009). Rakamlardaki bu düşüş Kuran kurslarına devam eden çocukların aslında örgün eğitim yaşında olduklarına işaret etmektedir. Dolayısıyla zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması kurslara yerleştirilen bu çocukların örgün eğitime devam etmelerinin önünü açacaktır.
- Erken yaşta yapılan evliliklerle daha etkin bir şekilde mücadele edilmelidir.
- Son olarak bundan sonra yapılacak araştırmalarda farklı bölgelerdeki benzer sorunlar incelemeye bu çalışmanın bulguları ile kıyaslanabilir.

A Qualitative Study of Parental Resistance to Girls' Schooling*

Zeynep ALAT^a

Ondokuz Mayıs University

Kazım ALAT

Ondokuz Mayıs University

Abstract

The aim of this qualitative study was to explore the reasons for parental resistance to girls' schooling. The study was conducted in Ordu, Giresun, Gümüşhane, and Sinop provinces of Turkey where school enrollment rates for girls were among the lowest in the Black Sea Region. The results showed that obstacles for female education varied and measures should be taken according to each context. Lack of adequate accommodation facilities for girls was the most iterated factor. Transportation, poverty, concerns for girls' chastity, the need for girls' labor at home, conservatism, preference for Koran schools with boarding facilities, early marriages, and high unemployment rates among educated youth were detected as significant obstacles for female education. Effective strategies addressing to each factor should be adopted.

Key Words

Gender, Schooling, Girls' Education, Black Sea Region, Turkey.

According to Arat (1998), education was always a top priority for the founders of Turkish Republic, who recognized the link between education and social and economic development. Free education was adopted at all levels and primary education was made mandatory for both sexes in 1923. The number of schools was increased drastically along with their quality. However, no matter what the common discourse tells about gender equality in terms of access to resources there is still much to do to improve the lives of Turkish women. Currently, 15 % of women are still illiterate comparing

the 4 % in male population (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2010). One out of four women does not attend secondary school although it has been compulsory since 1997 (Dülger, 2004; Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2003; Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2007; Türkiye Sanayici İş Adamları Derneği [TÜSİAD], 2008; Worldbank, 2002). Considering the disparities between the western and eastern regions of the country the average numbers given in the statistical database of Ministry of National Education [MEB] seem questionable (MEB, 2009). Yes, Turkey has achieved universal primary education, but only in the western part of the country. Therefore, any educational or social research needs to take into account the diversity within each subculture/s and regional differences among members of the same group.

What went wrong in the eighty seven years of Turkish Republic history that gender differentials in education have kept their existence despite mandatory primary education policies? Hill and King (1993) explain this with a costs and benefits model that proposes that when the educational costs exceed the return people would not want to invest in their daughters' education. Poverty and labor market conditions can make parents favor their sons in

* Funding for this research was provided by The Scientific and Technological Research Council of Turkey (TUBITAK).

a PhD. Zeynep Alat is currently an Assistant Professor at the Department of Elementary Education. Her research interests include gender and education, gender and media, early childhood inclusion, and multicultural education. *Correspondence:* Assist. Prof. Zeynep Alat, Ondokuz Mayıs University, Faculty of Education, Elementary Education Department, Kurupelit Samsun/ Turkey. E-mail: zeynep.alat@omu.edu.tr Phone: +90 362 312 1919/5873.

education. Free education usually does not mean absence of direct costs for students and their families. School expenses might be too much for some parents. Moreover, distance to schools can generate concerns about both physical and moral safety of their daughters for some parents. In addition to these direct costs, opportunity costs that vary from country to country are taken into account in decisions about girls' education. Schooling might impede a girl's help for her family or interfere with her training at home. Girls' help may be needed in the agricultural activities (Meté, 2005). Parents may find education irrelevant to women's lives. Their concerns about the quality of education might suppress their willingness to invest in education (Heward, 1999). Hill and King also talk about the role of "psychic" costs in female education. Parents, in some cultures, under the influence of their religion or socio-cultural factors, can find education a threat for women's upbringing and, thus, might avoid taking any risk that they learn things contrary to family values at school. Early marriages may be seen as a less costly option comparing to sending girls to school (Meté, 2005). Parental perceptions in this cost-benefit analysis are very important in that even if the costs for both genders are identical parents might perceive that there is a greater return in their sons' education. Provision of mandatory and free elementary and secondary education does not guarantee a change in parental attitudes (Bellew & King, 1993). Even free education is still perceived as a luxury for the poor (Tansel, 1998). Therefore, in order to understand the gender disparities in education, first, we need to understand parental perception of costs and benefits of female education.

The aim of this study was to explore the reasons for parental resistance towards girls' schooling in Ordu, Giresun, Gümüşhane, and Sinop provinces of Turkey, where school enrollment rates for girls were among the lowest in the Black Sea Region. The questions addressed in the study were:

1. What are the parental reasons for not sending their daughters to school?
2. What are the obstacles in front of girls' schooling?

Method

Participants

The participants were recruited from remote villages of Ordu, Giresun, Gümüşhane, and Sinop

provinces of Turkey where school enrollment rates for girls were among the lowest in the Black Sea Region. The sample included the mothers (n=84), fathers (n=39), and brothers (n=3) of girls who are not schooled; and the mukhtars (elected village heads, n=6), imams (n=6), teachers (n=3), the city governors (n=5), and the local authorities (n=21) from the Ministry of Education.

Procedure

Semi-structured interviews with the participants were conducted. The length of the interviews varied from participant to participant. Some were quite talkative and quite informed about the issue while some were reluctant to talk with different reasons. Interviews were transcribed by the members of the research team and coded by the theme (Yıldırım & Şimşek, 2006).

Results

The results showed that obstacles for female education varied and measures should be taken according to each context.

Lack of Free Accommodation Facilities

If one thing the participants had in common, it was their agreement on the desperate need for free accommodation facilities for the girls as being the major obstacle for schooling of girls. Secondary schools in general are located in the city centers. People living in the villages or scattered around the hills sometimes with almost no access to the roads except a wire that they use to slide to the main road hanging onto a tire, and overwhelming transportation costs leave these parents with two choices: either move to the city center or pull their daughters out of school.

Poverty

Poverty and labor market conditions can make parents favor their sons in education. Free education usually does not mean absence of direct costs for students and their families. School expenses might be too much for some parents.

The reason why they do not let their children go to the school is not the culture. It's money.

A vice principal of a YİBO [Regional Primary Boarding School] had the same explanation:

Villagers in the rural area are poor. They don't let their children go to school because of lack of sources.

Concerns for Girls' Chastity

Distance to schools can generate concerns about both physical and moral safety of their daughters for some parents. Parents, in some cultures, under the influence of their religion or socio-cultural factors, can find education a threat for women's upbringing and, thus, might avoid taking any risk that they learn things contrary to family values at school.

A father explained:

We didn't send our daughters to YIBO because there were rumors around girls getting pregnant there. What would we do if something like that happened to our kids? It is better for our girls not to go to school at all.

Need for Girls' Labor

Schooling might impede a girl's help for her family at home. A man from a village stated:

One of the reasons they don't send their daughters to school is there are chores for the girls to do in the village.

A father from a village told a story about another father's resistance to send her daughter to school because of the need for her labor at home:

The governor put a lot of work into education sector. He arranged a face to face meeting with the children and asked them if they wanted to go to school. One of the girls said "I want to go to school". Then the governor talked to the girl's father. The father said "how can I send her to school when we have too much work to do in the village?"

Need for Free Transportation

For some parents, girls should stay by their parents' side throughout their education and placing them in boarding schools is simply not an option. Those who are against the idea of girls living in the dorms expressed their desire for free transportation for their daughters so that girls would keep staying with their parents.

A mother stated this clearly:

We never let our girls stay at the dorm. We can't trust our daughters. If the transportation was

provided by the state, we all would send them to school. Transportation provided by the state is better for us, because, that way, our daughters would be before our eyes.

Preference for Koran Schools

It was revealed that some parents who said their daughters continued with their education, in fact, chose to send their daughters to a Koran school with a boarding facility. For those parents, Koran schools were no different than formal ones, except Koran school graduates become more well-behaved and decent, and could find job opportunities once they memorize the entire Koran. Thus, Koran schools have become an alternative to vocational schools (Kilavuz, 2009).

A mother explained:

Participant: I want to send her to a Koran School now. It has a boarding facility. ... She can take care of herself there. ...

Researcher: Are there others who also have chosen Koran school in this village?

Participant: Yes, majority.

Researcher: How about those who are in high school?

Participant: Not many ... only a few.

Early Marriages

Schooling meant for many parents delaying their plans for their daughters' marriage who, parents fear, would be a spinster by the time she finished her school. Also, society's condemnation of premarital sexual relations leaves no choice to teenagers but marry early to their sweethearts. An imam of a village sees early marriages as an impediment for girls' education:

Girls get married at a very young age. Upon completion of secondary education, they are made to marry by their parents. There are only a few single girls in their twenties. Also, running away with their boyfriends to get married is quite common.

High Unemployment Rates

Parents would not invest in their daughter's education and favor their sons unless the labor market returns are gender equal (Tansel, 1998). Unfortunately, women's participation into the workforce is on the decline in Turkey and has dropped to its

lowest level, 25%, in the last few years during the ruling of a conservative party. A father's disappointment with his son's desperation over finding a job although he had a high school degree made him change his decision about sending her daughter to school. He explains:

I didn't send my daughter to school because my son graduated from high school and he hasn't found a job yet.

Images of Boarding Schools

A teenage girl who dropped out of school stated that:

Boys abduct girls to marry them. They fell in love in YIBO. This year, many girls have run away with boys.

Another villager expressed the same concern:

Some people said there were some girls at YIBO who were engaging premarital sex. That's why parents didn't send their daughters to school.

These concerns put tremendous amount of pressure on the administrators and the teachers of YIBOs who, therefore, take strict measures to prevent any wrongdoings on girls' part in order to keep the images of their school high and parents satisfied. A YIBO principal provided details on his rigid surveillance system:

Only female staff members work at the dorm for girls. Girls are not allowed to talk to strangers. During the registration, parents give us a list of persons that would pick up their children from the school. Nobody else other than the ones on the list could pick up the children. We also have a camera system installed in school.

Mandatory School Age

Because of the lack of any preventive measure for drop-outs in the compulsory schooling laws, some parents play around the regulations and enroll their daughters to school but withdraw early waiting for unexcused attendances to lead to expulsion from school and the mandatory school age to pass. There is nothing school authorities could do once a student passes the mandatory school age.

Negative Comments of Educated Men

Mother's education level is positively correlated with girls' education, but not father's (Gökşen,

Cemalçılar, & Gürlelel, 2006). Education has not much positive impact on men's gendered position. In fact, educated elder brothers might sometimes engage in talks against girls' education.

Discussion

The results of this study showed that obstacles for female education varied and measures should be taken according to each context. Free accommodation facilities and free transportation should be made available. For the most resistant parents, girls' only schools with female staff members could become a suitable choice. Free daycare located in school buildings would increase attendance of both girls who have to look after their younger siblings and those who become mothers at a young age. Bridges between schooling and labor market should be established. A gender reform agenda should be carried out both in schools and teacher education programs in which males would have a chance to question traditional gender norms (Helvacioğlu, 1996). Koran schools should not be set as an alternative to formal education system. A more effective national plan to eliminate child marriage should be put forward.

References / Kaynakça

- Arat, Z. F. (1998). Introduction: Politics of representation and identity. In Z. F. Arat (ed.), *Deconstruction images of Turkish women* (pp. 1-36). New York: St. Martin's Press.
- Bellew, R. T., & King, E. M. (1993). Educating women: Lessons from experience. In E. M. King & M. A. Hill (Eds.), *Women's education in developing countries* (pp. 285-326). Baltimore: John Hopkins University Press.
- Dülger, İ. (2004). *Turkey: Rapid coverage for compulsory education-The 1997 basic education program*. Paper presented at the Scaling up Poverty Reduction: A Global Learning Process and Conference, Shanghai, China.
- Gökşen, F., Cemalçılar, Z. ve Gürlelel, C. F. (2006). Türkiye'de ilköğretim okullarında okulu terk ve izlenmesine yönelik politikalar. <http://www.kizlaricinegitim.net/upload/yoneticiozeti.pdf>, adresinden 28 Haziran 2010 tarihinde edinilmiştir.
- Helvacioğlu, F. (1996). *Ders kitaplarında cinsiyetçilik: 1928-1995*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Heward, C. (1999). Closing the gender gap? The informal sector in Pakistan. In C. Heward & S. Bunwaree (Eds.), *Gender, education, & development* (pp. 203-218). New York: Zed Books Lmt.
- Hill, M. A., & King, E. M. (1993). Women's education in developing countries: An overview. In E. M. King & M. A. Hill (Eds.), *Women's education in developing countries* (pp. 1-50). Baltimore: John Hopkins University Press.
- Kılavuz, M. A. (2009). Adult religious education at the Qur'anic courses in modern Turkey. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (6), 407-414.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2003). *İlköğretim kurumları yönetmeliği*. MEB Mevzuat Bilgi Bankası. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html adresinden 28 Haziran 2010 tarihinde edinilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2009). *Milli eğitim istatistikleri: Örgün eğitim 2008-2009*. Ankara: Yazar.

Mete, C. (2005). Education finance and equity in Turkey. In *Turkey education sector study: Finding sustainable pathways to an equitable, effective and efficient education system* (pp. 1-35). Retrieved June 28, 2010 from http://siteresources.worldbank.org/INTTURKEY/Resources/3616161142415001082/Finding_Sustainable_Pathways.pdf.

Tansel, A. (1998). *Determinants of school attainment of boys and girls in Turkey*. Center Discussion Paper No.789. CT: Yale University.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2007). *Nüfus ve kalkınma göstergeleri: Nüfus ve eğitim*. <http://nkg.tuik.gov.tr/> adresinden 28 Haziran 2010 tarihinde edinilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2010). *İstatistiki göstergeler: 1923-2009*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu. http://www.tuik.gov.tr/yillik/1st_gostergeler.pdf adresinden 23 Nisan 2011 tarihinde edinilmiştir.

Türkiye Sanayici İş Adamları Derneği (TÜSİAD). (2008). *Türkiyede toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Sorunlar, öncelikler ve çözüm önerileri*. İstanbul: Yazar.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. bs). Ankara: Seçkin.

Worldbank. (2002). *Expanding girls' education in Turkey*. Retrieved June 29, 2010 from <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTEDUCATION/0,,contentMDK:20068166~menuPK:5546517~pagePK:210058~piPK:210062~theSitePK:282386,00.html>.

